

Čítanka prvouky

Deštná

MAS
B+

MAS
PV

MAS
SpRP

Autoři textu: Ing., Mgr. Božena Nečasová, Lucie Fagulcová,
PaedDr. Zdeněk Peša

Autoři fotografií: Ing., Mgr. Božena Nečasová, Lucie Fagulcová,
Radek Vitoul, Lucie Kočárová, Jan Poláček, Archiv obce Deštná

Autor ilustrací: Lubomír Vaněk

Autor dětské kresby: František Tóth

Publikace byly vydány díky realizaci projektu spolupráce Programu rozvoje venkova s názvem:
Venkov-můj domov aneb „Víš, kde žiješ?“, který společně připravily Místní akční skupina
Boskovicko PLUS, o.s., Místní akční skupina Partnerství venkova a Místní akční skupina
Sdružení pro Rozvoj Poličska o.s.

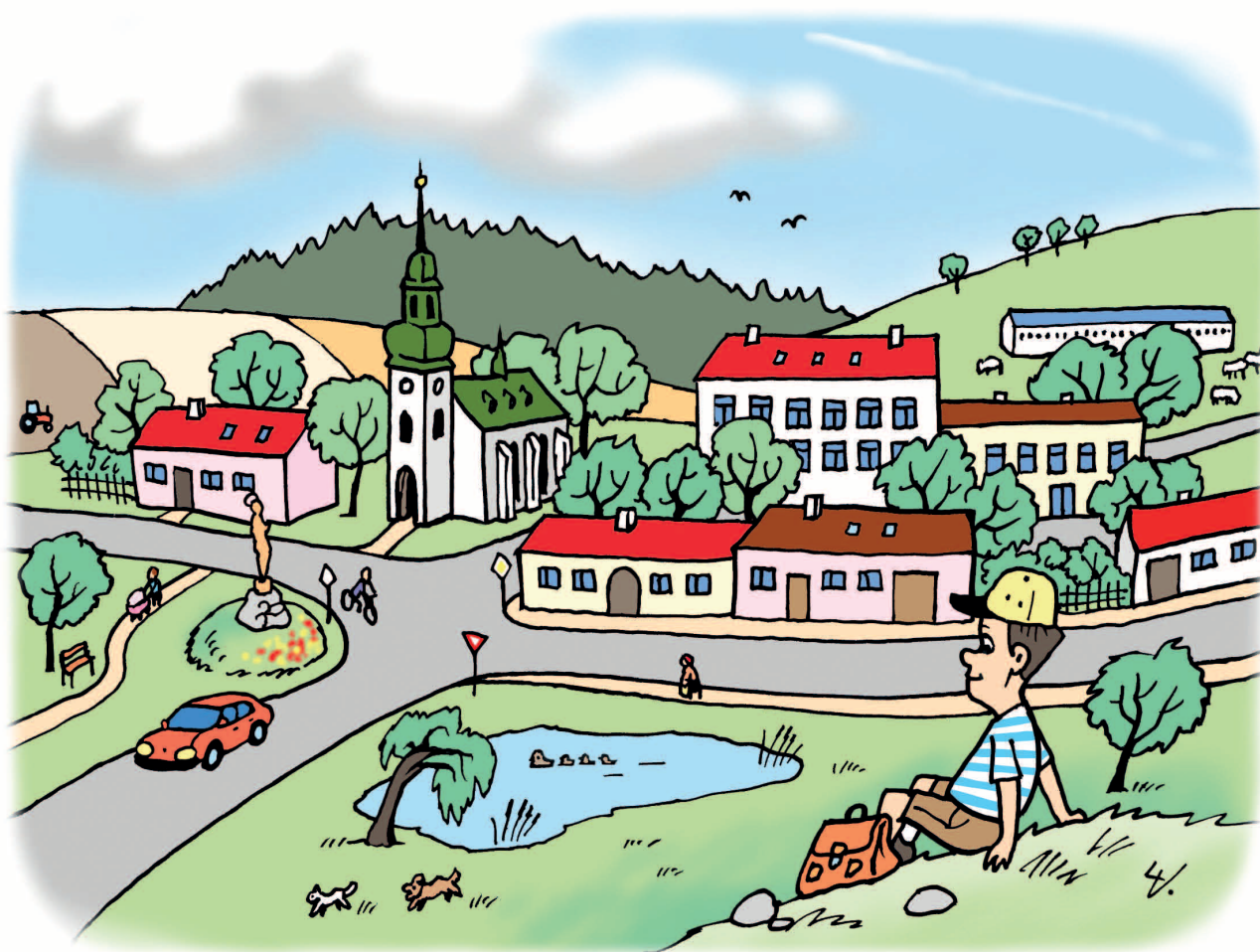
Grafická příprava: A.G.A. studio, s.r.o.

Vydáno v roce 2012

Domov a svět

Každý školák přichází do školy z místa, kde žije. Je to místo, kterému říkáme bydliště, nebo častěji domov. Pojmenováváme tak byt, ve kterém žijeme se svými rodiči, ale můžeme tak pojmenovat i širší okolí své obce i s okolní krajinou.

Listováním v této čítance se budeme snažit, abychom svůj domov poznali co nejlépe. Budeme se krajinu domova nejen učit poznávat, ale i chránit. Poznáme rostliny, zvěř, práci a také život dospělých. Zjistíme, že krajina našeho domova sousedí s jinými krajinami. Ty pak sousedí s dalšími a všechny jsou součástí naší vlasti – České republiky.

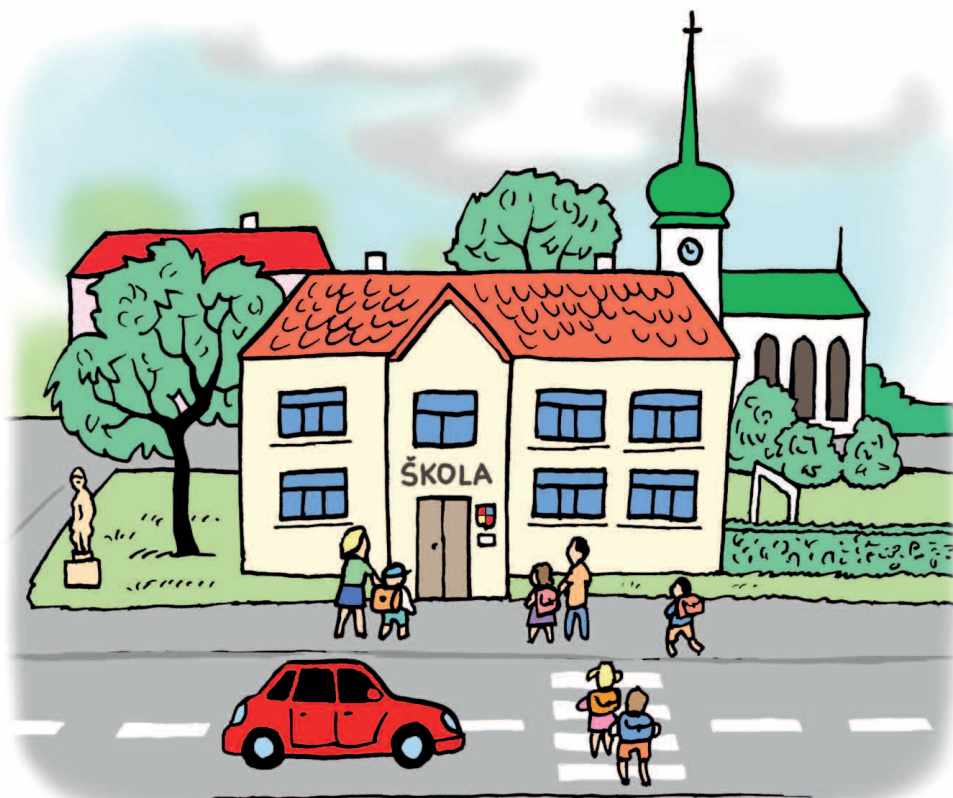
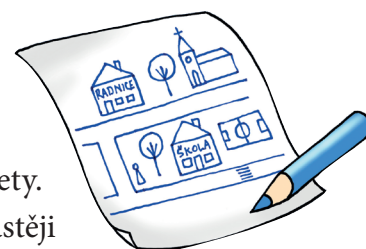

Okolí školy

Měsíc září zahajuje nový školní rok. Na každém místě v celé naší zemi se začínají po prázdninách učit žáci ve svých školách.

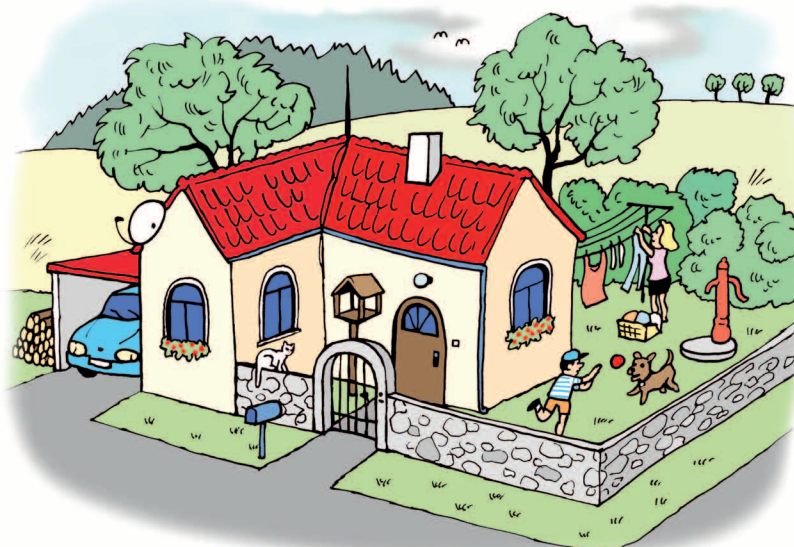
Přivítají je jejich učebny s lavicemi a židličkami, šatny, chodby i kabinety. Aby se ve škole mohli učit, musí do ní přijít nebo se nechat dovézt, nejčastěji autobusem.

V okolí školy se pohybuje hodně dětí, a proto musí být děti i řidiči vozidel v silničním provozu velmi opatrní.

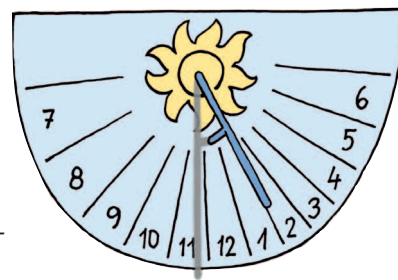
Okolí domova

Když se řekne slovo domov, představí si každý z vás svou maminku, tatínka, své blízké. Potom si vzpomenete na dům, ve kterém bydlíte, na stromy a květiny na zahrádce. Na místo, kde si rádi hrajete. Jistě si vzpomenete také na své první výpravy do okolí domova.

Polední stín

Slunce na bezmračné obloze ozařuje svými paprsky vše, co je na zemi. Pak mají i lidé, domy a stromy svůj stín. Ten je ráno a večer dlouhý, v poledne nejkratší. Ještě jednu zvláštnost má polední stín. Slunce v poledne svítí od jihu a krátký stín předmětů směřuje k severu.

Řekli jsme si, že jak se pohybuje Slunce na obloze, mění se i poloha stínu. Toho využívali naši předkové, když umísťovali na stěny zámků a kostelních věží sluneční hodiny. Pokud bychom si je chtěli pořídit i my, postupovali bychom takto:

Na rovnou plochu před domem nebo školou vbodneme do země asi 1 metr dlouhou tyč. Každou celou hodinu vyznačíme stín, který tyč vrhá na zem. Zatlučeme zde kolík nebo vyryjeme do země rýhu. Místo označíme číslem, které odpovídá času na hodinkách. Druhý den již hodinky nepotřebujeme, protože stín tyče ukáže na vrypech či kolících postupující čas a denní hodinu.

V naší zemi používáme tzv. letní čas. Proto nejkratší stín, směřující k severu, bude podle letního času seřazených hodinek nikoli ve 12 hodin, ale ve 13 hodin (jedna hodina odpoledne).

Světové strany

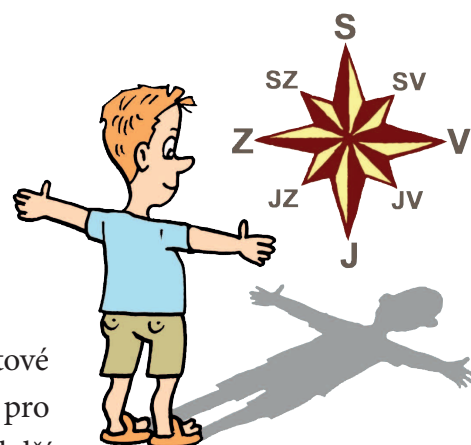
Řekli jsme si, že v pravé poledne ukazuje stín předmětu na sever. Postavme se tedy v poledne tak, aby nám slunce svítilo do zad. Náš stín ukazuje na sever, upažená pravá ruka na východ, levá na západ a zády stojíme k jihu.

Sever (S), jih (J), východ (V) a západ (Z) jsou hlavní světové strany. Protože vyznačení čtyř hlavních světových stran pro přesnější určení směrů v krajině nestačí, používáme ještě další čtyři směry. Ty nazýváme vedlejší světové strany.

Mezi severem a východem – severovýchod (SV), mezi jihem a východem – jihovýchod (JV), mezi jihem a západem – jihozápad (JZ) a mezi severem a západem – severozápad (SZ).

Vyznačení hlavních a vedlejších světových stran se nazývá směrová růžice.

Protože určení světových stran, například podle poledního stínu, není příliš přesné, používají lidé k určení světových stran kompas. Jeho otočná magnetická střílka směřuje vždy na sever!

Kam směřuje nejkratší stín?

Kam směřuje stín předmětů při západu slunce?

Která světová strana je proti východu? Která proti jihozápadu?

Kam směřuje magnetická střílka kompasu?

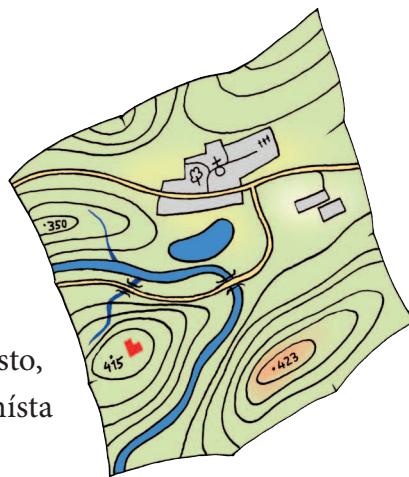

Na vyhlídce

Vyhledáme-li vyvýšené otevřené místo v krajině, kde nám nebrání ve výhledu stromy, pak můžeme otevřít mapu a najít v ní celou řadu věcí, které tvoří krajinu, jež pozorujeme – například kopce a potoky, lesy i budovy.

K orientaci mapy nám pomůže kompas s určením severu. Místo, kde stojíme, je pak v nějaké výšce, kterou lidé určují podle výšky místa nad mořem. Té říkáme nadmořská výška.

V mapě najdeme u vrcholku kopců čísla, která udávají nadmořskou výšku v metrech. Tvary kopců a údolí v mapě označují vrstevnice. Jedná se o čáry v mapě označující stejnou nadmořskou výšku ve vrstvách. Jsou-li vrstevnice blízko sebe, znamená to, že je svah strmý, větší vzdálenosti vrstevnic pak naopak znamenají pozvolné stoupání či klesání krajiny.

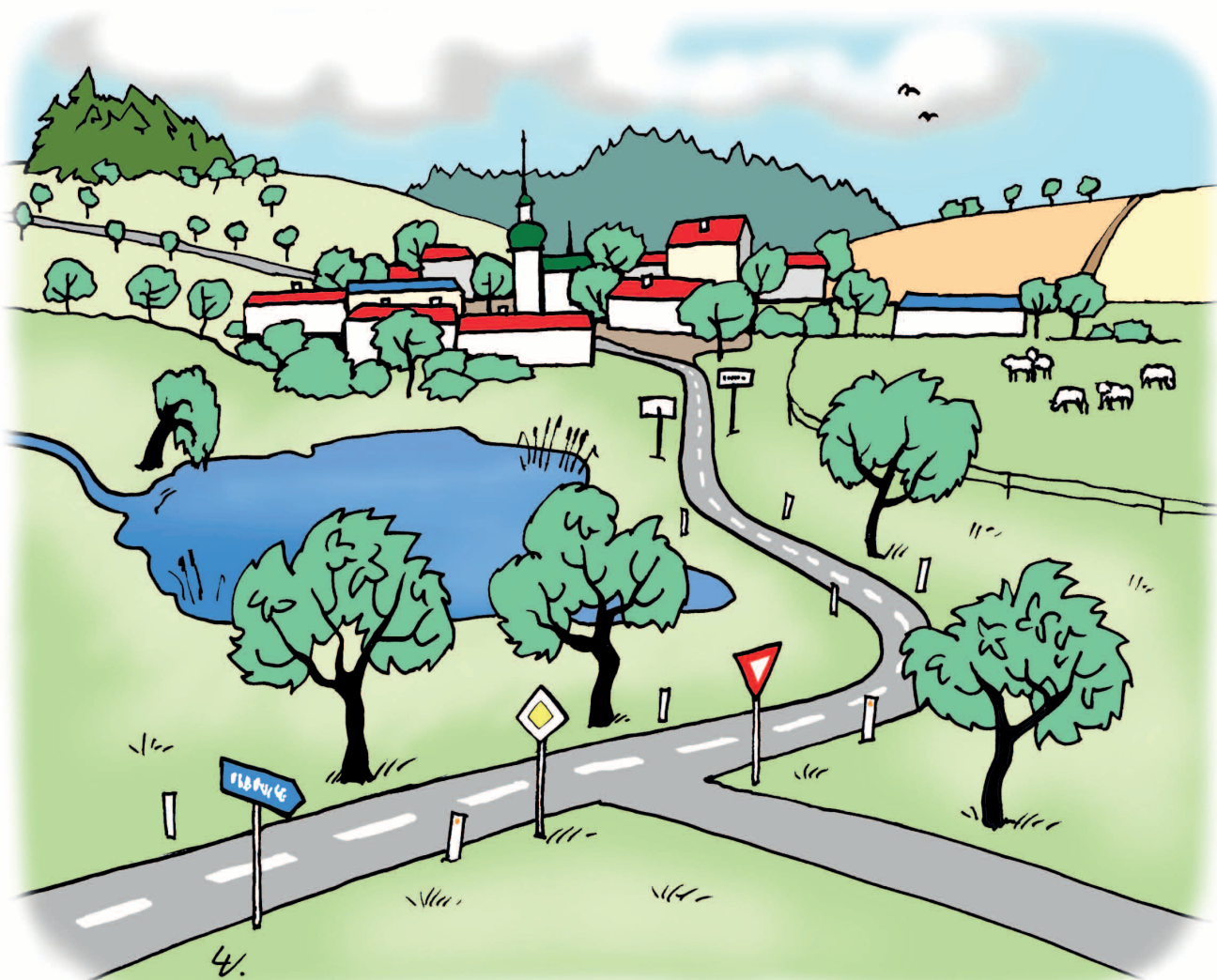

Poloha obce v krajině

Obce vznikaly postupně výstavbou obydlí v původní, člověkem nepoznamenané krajině plné lesů a stepí protkané vodními toky.

Vznikaly tam, kde byly pro život člověka dobré podmínky a kde krajina poskytovala možnost obživy. Tou bylo dříve především zemědělství. Pole a políčka získali lidé pokácením lesů, potřebu vody pak naplnila blízkost potoků a řek.

Spojení mezi obcemi tvořila síť cest a později silnic vedoucích od jedné obce ke druhé. Podél těchto cest se pak v obcích stavěly další a další domy.

Dopravní značky, dopravní kázeň

Dopravní ruch musí být řízen, aby nenastal nepřehledný zmatek. Neštěstí na silnicích přibývá, a proto ve všech obcích, i v těch s menším provozem, musí se všichni lidé řídit dopravními značkami.

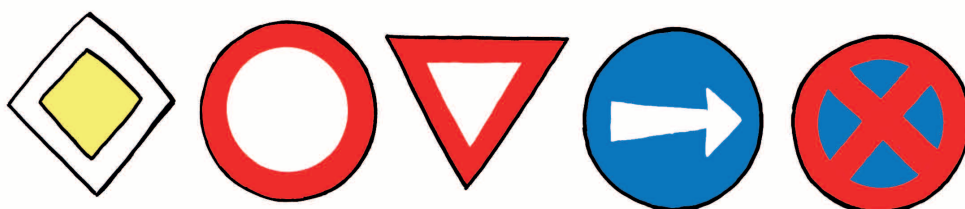
Protože i ti nejmenší žáci školy se podílejí na dopravním ruchu obce jako chodci, budeme si prozatím pamatovat, že jsou značky, které dávají výstrahu – výstražné, zakazující – zákazy, prikazující nebo ty, co něco vysvětlují nebo radí – informační.

Nakresli dopravní značky, které jsou na silnici a ulicích v okolí tvé školy. Vysvětli, co znamenají.

Viděl jsi křižovatku řízenou světelnými signály? Kde?

Spojení obce se sousedními obcemi

Někteří spolužáci dojíždějí denně do školy, někteří rodiče do zaměstnání. Někdy se vypravíme za svými příbuznými či známými, kteří žijí daleko od nás. Často jim potřebujeme dát nějakou zprávu.

Pro všechny tyto případy je nutné spojení obce se sousedními obcemi i do dalších míst. V minulosti nebylo tolik možností spojení s okolím jako dnes – chodilo se pěšky, jezdilo na koni nebo na voze, až v předminulém století byla do mnoha obcí zavedena železnice.

Rychlým a užitečným služebníkem je telefon, s jehož pomocí můžeme hovořit nejen s kamarádem v sousedním domě, ale i s lidmi za oceánem. Rychle můžeme komunikovat pomocí sms zpráv z mobilního telefonu, nebo e-mailem prostřednictvím počítače. Důležité, osobní dopisy a balíky posíláme poštou. Každá pošta má své směrovací číslo, které se uvádí do adresy.

Dopravní nehoda

Protože jsou děti účastníky silničního provozu, mohou se zde stát svědky nebo dokonce účastníky dopravní nehody. Často ji zaviní svojí neopatrností řidiči, ale i chodci. Mezi chodci jsou to často právě děti.

Důležitá telefonní čísla:

Policie..... **158**

Záchranná služba..... **155**

Hasiči **150**

Tísňové volání **112**
(jednotné evropské číslo)

Dopravním nehodám lze ale předcházet. Především dodržováním pravidel silničního provozu, ale také opatrností při přecházení vozovky, nebo dokonalým vybavením jízdního kola.

Jestliže však už k dopravní nehodě dojde, mohou pomoci i děti. Nejspolehlivěji pomohou, když přivolají co nejrychleji někoho dospělého. Ten zařídí vše nezbytné, přivolá policii a záchrannou službu. Někdy, když auto hoří, nebo je nutné zraněné z vozu vyprostit, jsou přivoláni hasiči. Může se stát, že žádná dospělá osoba není k dosažení. Potom se musíte zachovat jako dospělí a pomoc přivolat sami.

Přestože jsou tato telefonní čísla v každém telefonním seznamu, zapiš si je raději hodně hluboko do své paměti!

Viděl jsi někdy dopravní nehodu?

Co se stalo?

Předved' telefonický hovor při ohlášení dopravní nehody. Kam budeš volat?

Jak se máš chovat jako chodec?

Jak přecházíš ulici?

Víš, jak se chovat na zastávce autobusu?

Na co musíš dbát jako cyklista?

Radnice, obecní úřad

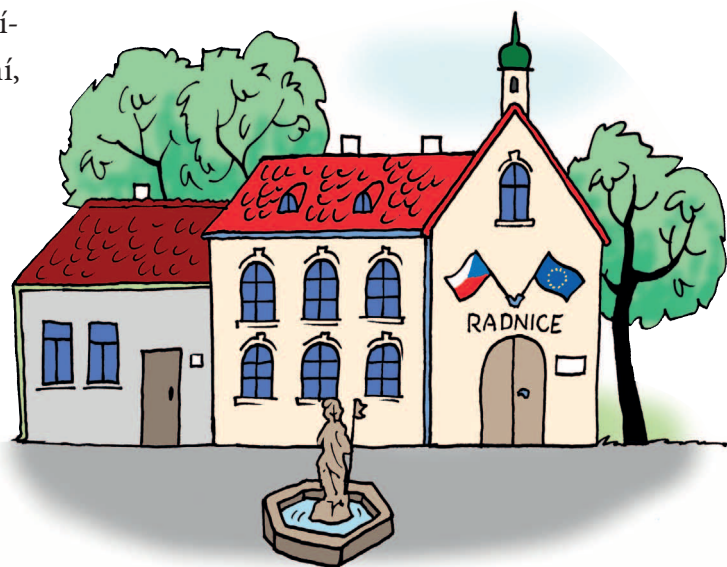
Všechny obce a život v nich řídí samospráva obce, kterou tvoří lidé, které si zvolili občané ve volbách. Říkáme jim zastupitelé. Ti pak ze svého středu zvolí starostu a ve větších obcích také radu obce. Starosta pak stojí v čele obecního či městského úřadu.

Úkolem zvolených zastupitelů je, aby po jejich čtyřleté volební období dělali vše potřebné, co občanům pomáhá ke spokojenému životu. Jejich úsilí zhodnotí pak občané v dalších volbách.

Není toho málo, co mají na práci, například starost

o místní komunikace, zdravotnická zařízení, školy, kulturní a sportovní zařízení, starost o veřejnou dopravu, vodovod a kanalizaci, o dobré životní prostředí, likvidaci odpadů a další oblasti života obce.

Občané by měli městskému úřadu při plnění všech těchto úkolů podle svých možností pomáhat.

Služby v obci

Mnoho věcí si lidé ve svých domácnostech udělají sami. Někdy však jejich šikovnost nestačí, jindy si chtějí ušetřit námahu a čas. Použijí tedy služeb poskytovaných pracovníky příslušné profese. Ne každý si poradí s kapajícím kohoutkem, málokdo vymaluje byt a opravu televizoru můžeme svěřit jen odborníkům.

Obchody, čistírna oděvů, autoopravna, kadeřník, krejčovství, klempíř, elektrikář, švadlena; to je jen námatkou několik služeb, které lidé v obci vyhledávají.

Mezi služby pro občany řadíme i služby pošty a banky, například spořitelny. Platí, že čím více je dobrých služeb v obci, tím lépe a spokojeněji tam lidé žijí.

Které služby využívá vaše rodina nejčastěji?

Které služby jsou u vás v obci?

Za kterými službami musí občané jezdit jinam?

Které služby poskytují ostatním občanům tví rodiče, příbuzní a známí?

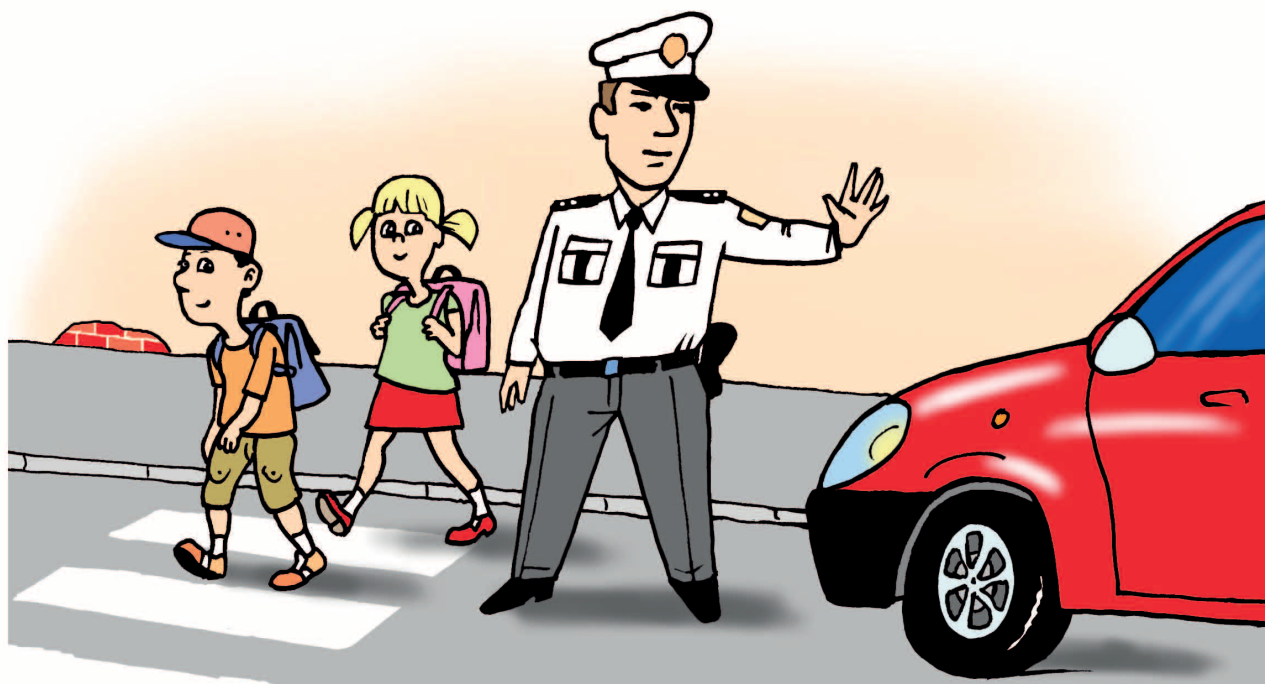

Zdraví a bezpečnost občanů

Zdraví je největší a nejcennější bohatství každého člověka a zdraví občanů je důležité pro každý stát. Zdravé děti chodí pravidelně do školy, zdraví občané pracují v továrnách a podnicích.

Nemoc dětí i dospělých výrazně zasahuje do jejich života. Péče o zdravotní zařízení je proto jeden z hlavních úkolů státu.

O bezpečnost občanů se stará Policie České republiky, v některých obcích jim pomáhá obecní či městská policie.

Kultura a sport v obci

Většina lidí v našem okolí jsou lidé kulturní. Dovedou ocenit vzdělání, rádi čtou, vkusně se oblékají. Téměř každá domácnost má knihovnu, rozhlasový přijímač, televizor, sbírku CD s hudbou, kterou členové domácnosti poslouchají. V bytech najdeme obrazy, sklo, porcelán a jiné věci, které si lidé pořízují pro radost.

Mezi důležité chvíle života občanů patří čas věnovaný sportu. O jeho dobrém vlivu na naše zdraví nikdo nepochybuje.

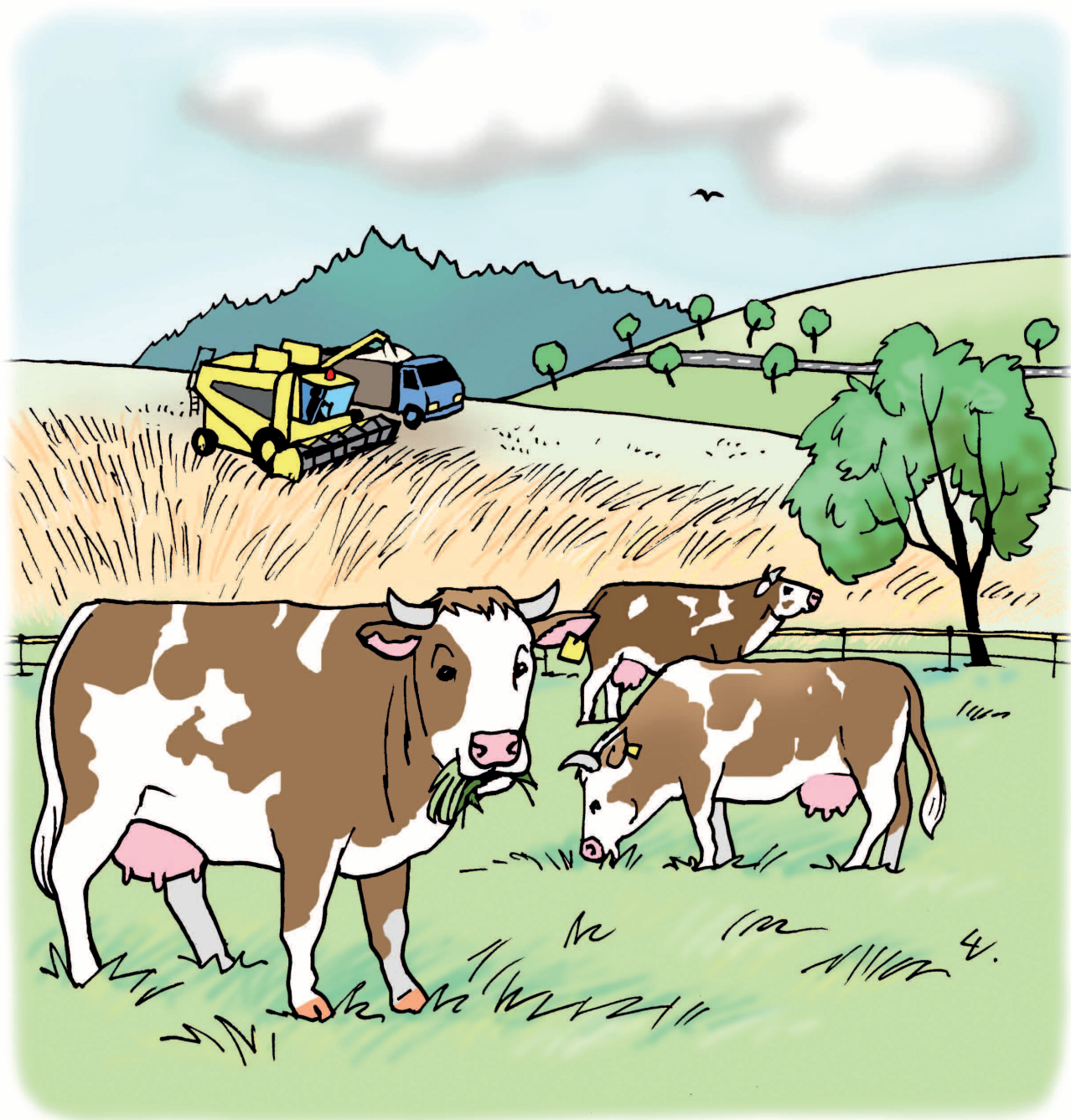

Zemědělství v obci

Zemědělství je činností člověka, která jej provází od nepaměti. Vedle pěstování řady plodin chováme i domácí zvířata. Právě práce lidí v zemědělství zajišťuje výrobu potravin.

Na rozdíl od těžké práce v minulosti je dnes práce v zemědělství sice často namáhavá, ale díky moderním strojům a zařízením pracuje v zemědělství mnohem méně lidí, než tomu bylo za časů našich prarodičů.

Vedle chovu hovězího dobytka, prasat, ovcí a drůbeže se zemědělci v regionu zabývají pěstováním řady zemědělských plodin. To se děje převážně prostřednictvím velkých zemědělských podniků, zatímco práce na malých farmách se často zaměřuje na ekologické zemědělství bez použití průmyslových hnojiv.

Výrobní podniky v obci

Rodiče některých žáků školy pracují v úřadech, ve zdravotnictví, jako řidiči, v obchodech i v zemědělství. Někteří také samostatně podnikají – ve stavebnictví, ve službách, kovovýrobě. Mnoho lidí pracuje ve výrobních podnicích.

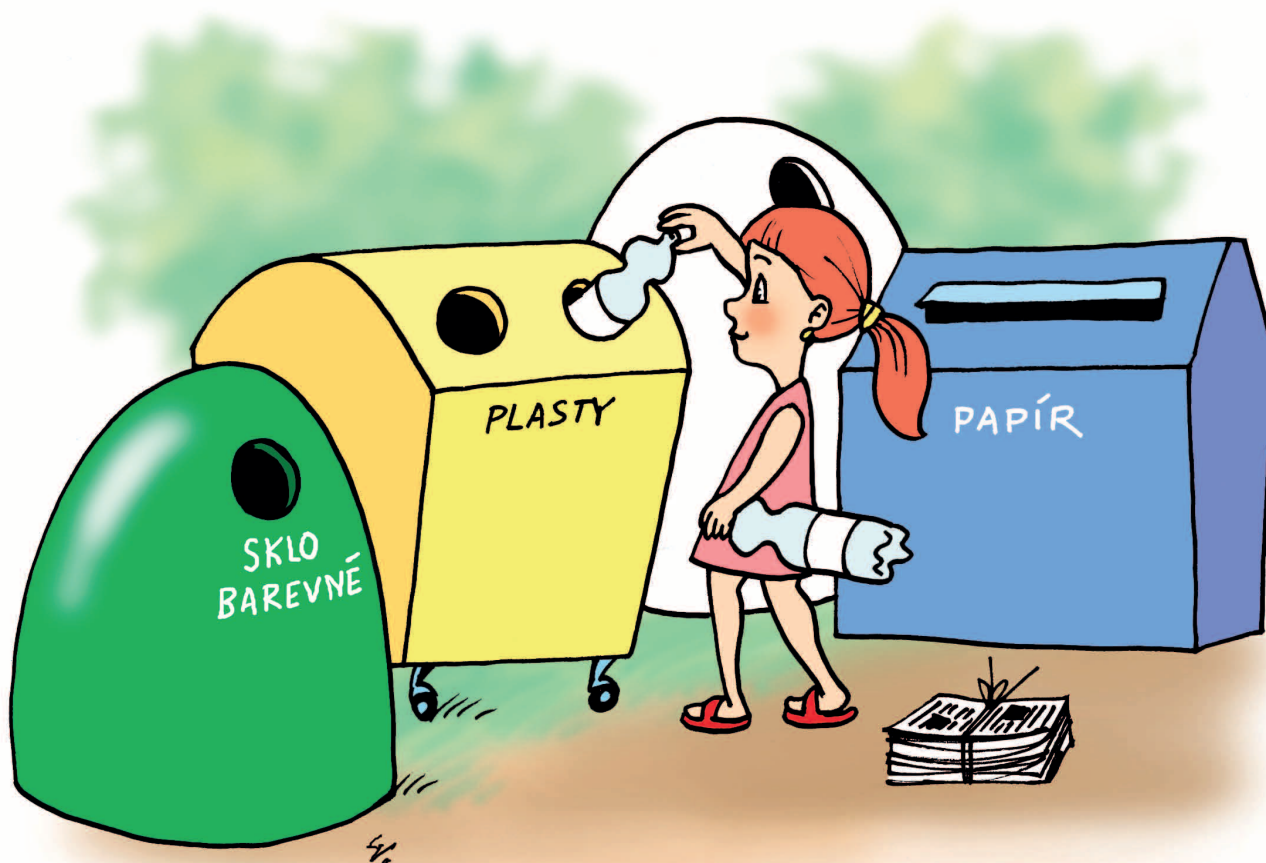
Životní prostředí v obci

Člověk ve svém životě spotřebovává mnoho surovin, stejně jako produkuje velké množství odpadů. Při průmyslové výrobě bývá ohrožen vzduch, voda, půda, rostliny i živočichové. Vedle krajiny lesů, polí a luk existují i krajiny činností lidí hodně poškozené.

Z tohoto důvodu je třeba přírodu chránit, abychom uchovali zdravé životní prostředí pro všechny živé tvory a hlavně pro lidi, kteří budou na zemi žít po nás. Ochrana životního prostředí je nezbytná.

Splaškové vody z kanalizace nemůžeme vypouštět do volné přírody, ale musíme čistit v čistírnách odpadních vod, odpad z domácností třídíme tak, aby do spaloven či na skládky byl odvážen jen ten, který už nedokážeme využít.

Ve třídění odpadů v domácnostech často nejvíce pomáhají děti v domácnostech a žáci škol.

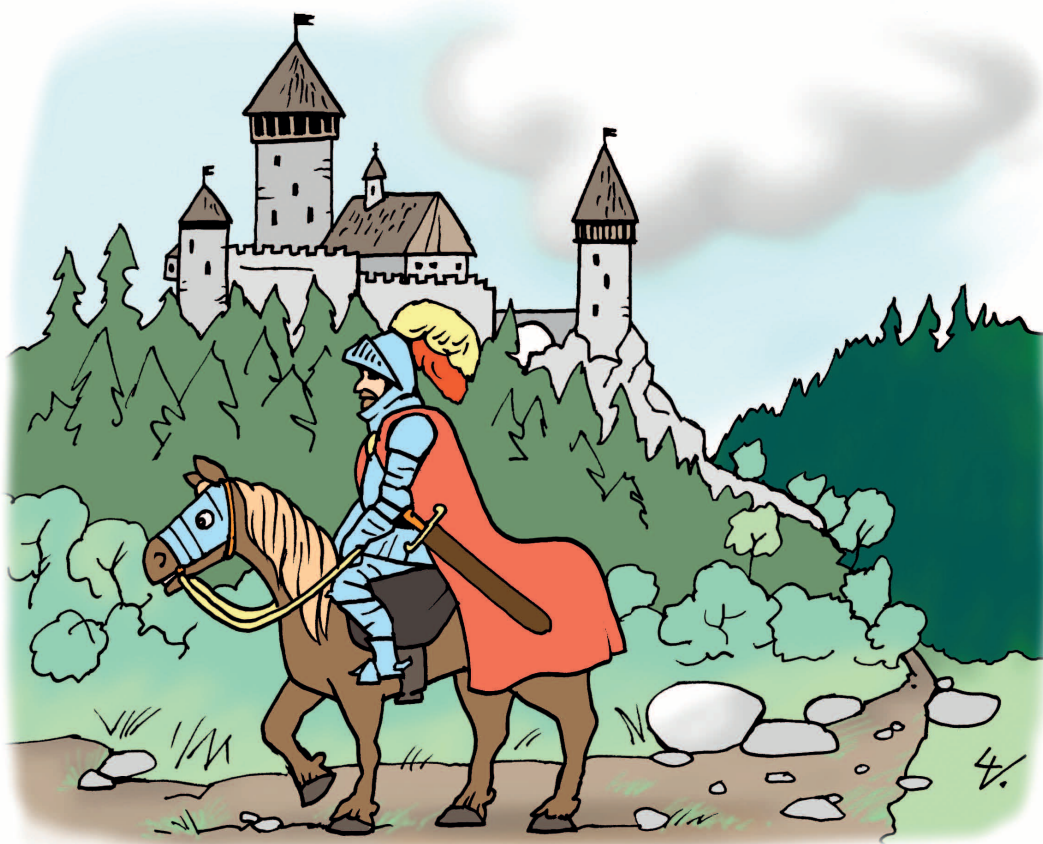
Co víme o minulosti obce

Každá obec má svoji minulost – historii několika století. V krajině najdeme vedle zřícenin hradů i mnoho pozůstatků zaniklých obcí, dnes již jen hromad kamení v polích či lesích.

Mnoho původně malých obcí se rozrostlo do velikosti měst. Výstavba nových domů v některých obcích pokračuje rychleji, jinde pomaleji. Na místě starých domů rostou nové, řada starších domů je opravována či přestavována.

Naši předkové zažívali často těžké doby, v historii obce však najdeme i úspěchy a také mnoho významných rodáků.

Historii své obce by měl znát každý. Děti se dozvídají hodně prostřednictvím vyprávění starších lidí a příbuzných nebo z různých pověstí.

Pověsti o obci a okolní krajině

Každá obec má své pověsti, které dědečkové či babičky vypravovali svým vnukům. Když děti zestárlý, zase je předávaly svým vnoučatům. Sem tam si něco přidaly, leckdy se o některé události začala vypravovat pověst nová.

Tak máme pověsti plné pohádkových postav i nepohádkových příběhů. Určitě jste z místa vaší obce nějakou slyšeli. Umíte ji vyprávět?

Poznávání okolní krajiny

Naše vlast je krásná. Střídají se tu roviny v blízkosti řek s kopcovitou krajinou i horami. Podle zásahu činnosti člověka do krajiny rozlišujeme několik typů krajiny:

Přírodní krajina

Tak říkáme krajině kopců, vrchovin, či hlubokých lesů málo poznamenané činností lidí.

Kulturní krajina

Pokud je krajina na první pohled ovlivňována činností lidí, jako je například zemědělská činnost, hovoříme o krajině kulturní. V ní člověk hospodaří.

Lesohospodářská krajina

Je krajina člověkem vysazených lesů, které nahradily původní porost. Je určena k těžbě dřeva. Vytěžený les je nahrazen výsadbou nového. Nerovnováha mezi těžbou dřeva a výsadbou nového lesa může krajinu velmi poškodit.

Zemědělská krajina

Je krajina polí, pastvin, luk, případně vinic či chmelnic. Velkoplošná zemědělská výroba a necitlivé postupy při setí a sázení hospodářských rostlin mohou vést k erozi půdy, která je nenahraditelná.

Umělá krajina

Těžební krajina

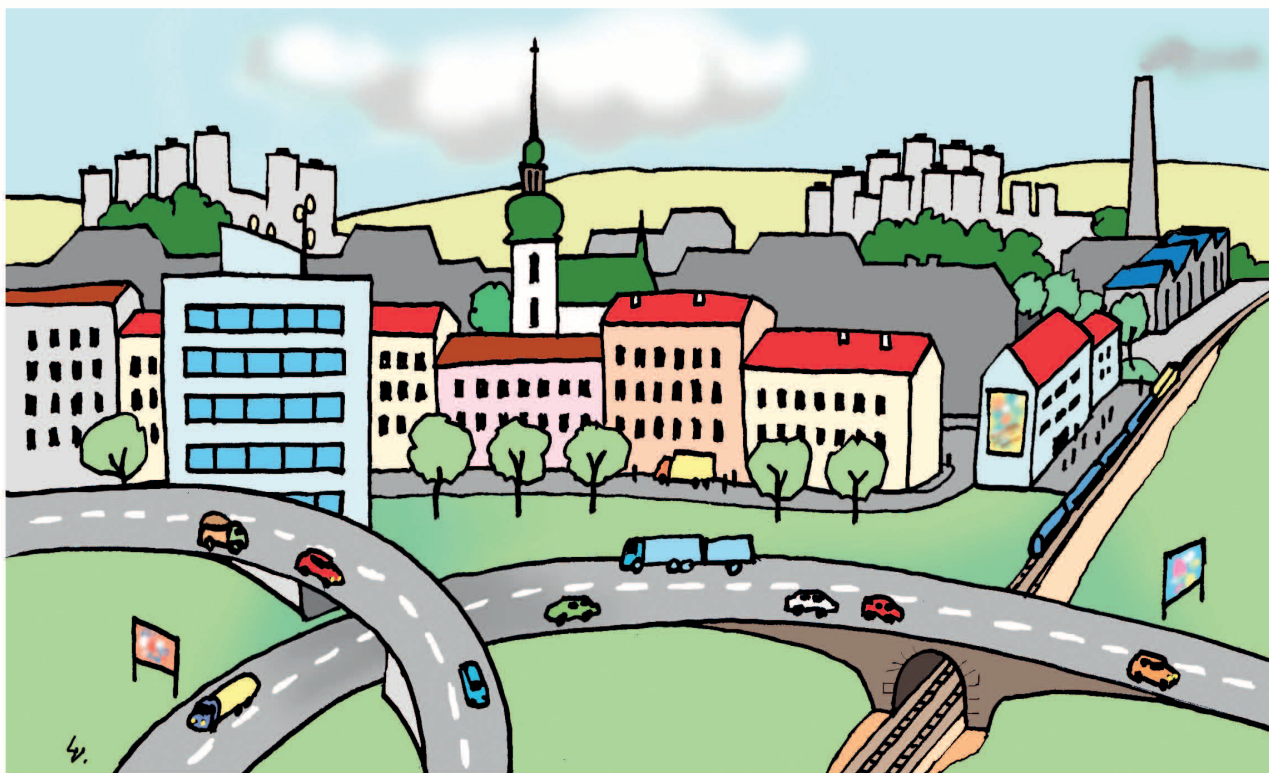
V některých částech naší země se těží důležité horniny a nerosty. Takovou krajinu je po ukončení těžby zase třeba navrátit přírodě.

Průmyslová krajina

Krajina průmyslová je plná továrních budov, hal a skladů, silnic a železnic s provozem způsobujícím zátěž životního prostředí.

Městská krajina

Je krajina domů, bloků domů, ulic a náměstí, obchodů a nádraží. Je to krajina nejvíce pozměňená lidskou činností.

Vody v krajině

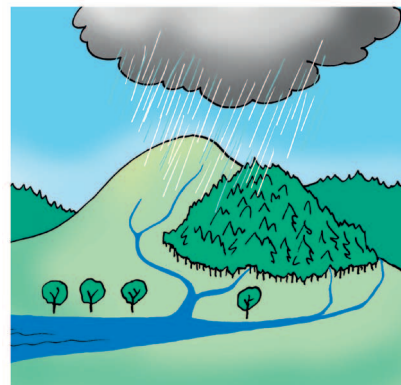
Voda je nositelkou života. Při jejím nedostatku rostliny i živočichové hynou. V našem kraji je poměrně dost srážek, protože zde často prší. Nejlepší zásobárnou vody je les, který vodu zadržuje. Plocha lesů však není velká. Z tohoto důvodu je nutné, aby vytěžené dřevo v lesích bylo nahrazeno mladým lesem.

Po deštích se zadržovaná voda vпитá do země, vzniká tak podzemní zásoba vody. Na některých místech vyvěrá jako pramen a vytváří potůček stékající do údolí. Postupným sloučením více potůčků vzniká potok. Ze soutoku několika potoků se stává řeka.

Co dokáže déšť

Jak jsme si již řekli, déšť dává krajině vláhu, doplňuje zásobu podzemní vody. Je-li však liják prudký, nestačí půda vláhu přijmout, začínají se v ní tvořit stružky a voda odplavuje písek, kamínky a půdu. Strhává i větší kamínky, a to vše odnáší rozvodněnými koryty potoků.

Nestačí-li koryta potoků vodu přijmout, voda se rozlévá do okolí a vznikají povodně.

Čistota pramenů a zdrojů pitné vody

Když víme, kolik stojí voda, která nám teče doma z kohoutku, uvědomíme si, že voda nějakou cenu má. Teprve tehdy, když za ni citelně zaplatíme, začínáme šetřit.

Čistá voda však nikdy nebyla samozřejmost a její zavedení až ke kohoutku v bytě už vůbec ne. Dříve si lidé nosili vodu ze studánky nebo ze studny. Dodáním vody do bytu však práce vodo-hospodářů nekončí. Ještě je nutné odvést odpadní vodu kanalizací a vyčistit ji.

Přestože největšími odběrateli vody jsou velké provozy, může i opravený kapající kohoutek v bytě ušetřit docela významné množství vody, které je třeba jinde.

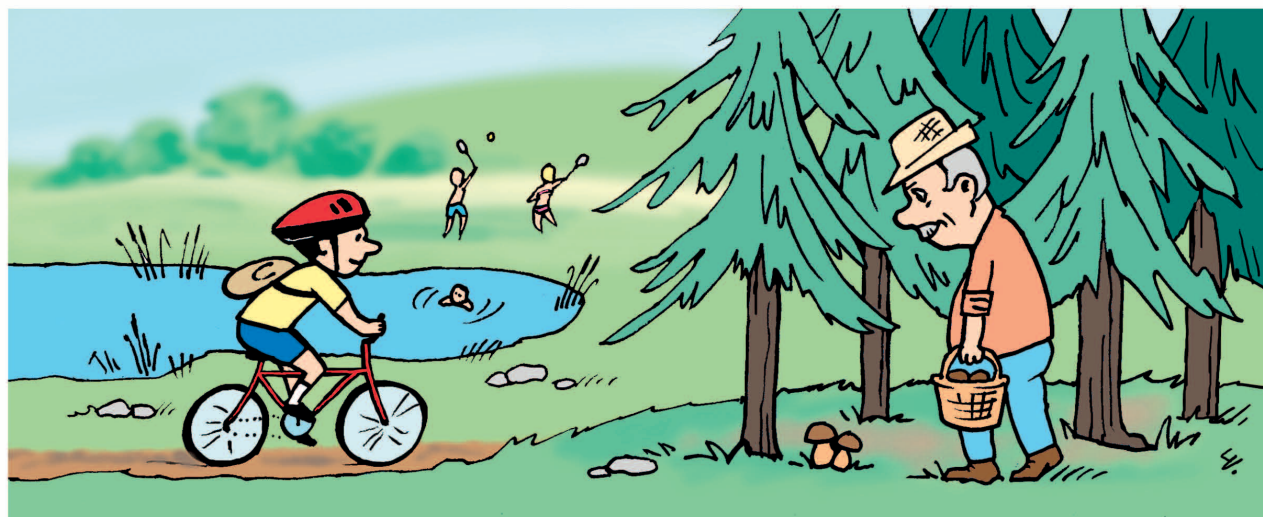
Mytí auta u potoka, olej vypuštěný na zem, to považujeme za zločin páchaný na nás všech. Pro pachatele takovýchto činů nehledejme omluvu!

Již dnes je možné potravu pro malé děti připravovat pouze z vody z hlubokých vrtů na několika místech v naší zemi a dodávané do obchodů v lahvích. Dělejme vše pro to, abychom nemuseli pro veškerou pitnou vodu jezdit do vysokých hor.

Rekreační oblasti v obci a okolí

Říká se, že nejenom prací živ je člověk. Toto přísloví nám připomíná, že je třeba i odpočívat.

Ve venkovské krajině je celá řada míst, kde je možné odpočívat i aktivně. Například jízdou na kole, vycházkami, koupáním, lyžováním a pobytem v přírodě.

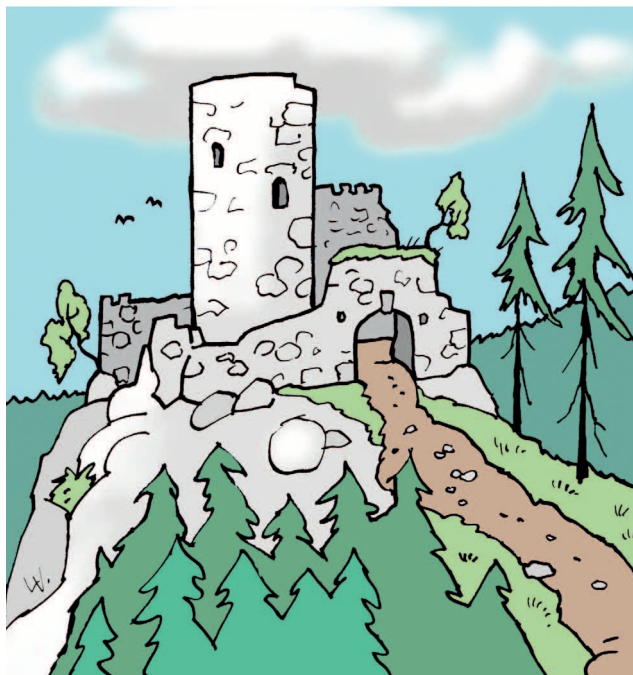
Historické památky v krajině

Život našich předků připomínají do dnešních dní různé stavby, které si lidé stavěli z nejrůznějších důvodů.

Na kopcích můžeme najít zříceniny nebo dosud zachovalé hrady jako opevněná sídla dřívějších pánů. Ti si později nechali stavět mnohem honosnější a pro bydlení vhodnější zámky.

Pro bohoslužby bylo postaveno mnoho kostelů a kaplí, kolem cest nacházíme řadu křížů a božích muk. Nežrádka na těchto stavbách najdeme i letopočet, kdy byly postaveny.

Ve městech můžeme vidět staré měšťanské domy, na venkově pak zachovalá selská stavení stavěná ze dřeva.

Jak se obec a okolí mění

Dnes, v době mobilních telefonů, internetu, satelitní televize a robotů v továrnách zapomínáme, že ještě nedávno tyto technické vynálezy člověk neznal.

Automobilová doprava zkrátila vzdálenosti a události z celého světa máme díky internetu a televizi takřkajíc z první ruky.

Stísněné a po večerech temné domy bez elektřiny, prašné cesty, vozy tažené koňmi, školáci docházející do školy bez bot. To je obraz ani ne sto let starý.

Rozhlédněme se po svém okolí a zkusme se zamyslet, jak se naše obec a náš domov změnily. Určitě vám při tom pomohou při vyprávění vaši rodiče nebo dědečkové a babičky.

4.

Orientace v místní krajině

Domov a svět

Poznáte, o jakou krajinu se jedná? Fotografie vám napoví. Není to náhodou krajina, kterou důvěrně znáte? Povězte, co všechno vidíte. Naše krajina zaujala v minulosti i šlechtu. Máme o tom důkazy, ale více si o tom povíme později.

Jak vypadá krajina v okolí vašeho domova, školy?

Je to krajina rovinatá, či spíše kopcovitá?

Je zalesněná nebo převládají pole a louky?

Protéká krajinou potůček, potok nebo řeka?

Protínají krajinu silnice a cesty hustě nebo řídce?

Okolí školy

Škola v Deštné vítá po prázdninách své žáky. Tak tomu bylo i v dávných dobách našich prababiček a pradědečků.

Měla však docela jinou podobu. Ve školní budově byla umístěna jedna třída a byt správce školy, druhá třída byla v místním pohostinství. Poté se ředitel školy a pan farář domluvili s místními občany, že postaví školu novou, také dvojtřídní. Poněvadž žáků přibývalo, škola se rozšířila ještě o jednu třídu. Však jen z Deštné tu tenkrát docházelo 46 žáků.

Škola v obci byla velikou chloubou všech místních obyvatel a pan řídící učitel byl vážená osoba.

Škola tu stojí ve své plné kráse doposud, i když samozřejmě musela projít spoustou oprav.

Je to škola málotřídní, to znamená, že v jedné třídě jsou až tři ročníky.

Navštěvují ji žáci nejen z Deštné, Rumberku, Roubaniny, Horního a Dolního Smržova, ale i ze Skrchova.

*Co se vám ve škole líbí? Co by se v ní mohlo zlepšit? Víte, kdy byla postavena?
Znájí dojíždějící žáci místo, kde byla v jejich obci škola?
Znáš dobře okolí své školy? Popiš je.
Popros své rodiče nebo prarodiče, aby ti vyprávěli o svých školních letech.*

Okolí domova

Co je to domov? Samozřejmě místo, ve kterém bydlíte se svými nejbližšími.

Někdo z nás bydlí v rodinném domě se zahrádkou, jiný v bytovém domě. Někdo blízko návsí, jiný u školy, či lesa.

*Kde stojí váš dům? Co je to bytový dům? Máte zahrádku?
Které rostliny tam pěstujete? Jak vypadá váš dům?
Je v okolí vašeho domova něco zajímavého?
Co se vám v okolí domova líbí a co ne?*

Na vyhlídce

Místo, z kterého můžeme dobře sledovat krajinu, označujeme jako vyhlídku. Čím výš takové místo je, tím větší část krajiny můžeme spatřit. Vše, co můžeme z vybraného stanoviště vidět, nazýváme obzor.

Protože chceme u naší obce sledovat její co největší část, vybereme si jako vyhlídku vrch Kojetina, v Roubanině kopec Vlkov a v Dolním Smržově kopec Budina. Z těchto míst můžeme sledovat všechny důležité budovy, domy, ve kterých bydlíte, směry silnic, potoků, a dokonce i některé ze sousedních obcí.

U některých obcí vystavěli lidé v těchto místech vyhlídkové rozhledny. Velmi často proto, aby se pozorovatel dostal nad vrcholky stromů, kterými jsou kopce porostlé.

*Kde je v okolí Deštné nejvýhodnější stanoviště pro pozorování?
Kde najdete v okolí nejbližší vyhlídkovou věž? Pokud nevíte, mapa vám pomůže.
Kterým směrem od školy je?*

Poloha obce v krajině

Z vyhlídky Kojetina žáci zjistili, že Deštná i okolní obce leží v krajině kopcovité, která se táhne všemi směry. Kopec Kojetina náleží k obcím Deštná i Horní Smržov.

Deštná leží na rozhraní Českomoravské vrchoviny a Drahanské vrchoviny.

Severně od Letovic, téměř na hranici okresu Blansko a také Jihomoravského kraje.

Ten končí v sousední obci Stvolová vzdálené necelé 2 km. Tam už začínají Čechy – kraj Pardubický.

Svahy kopců využívají zemědělci. Protéká tu potok Zavadilka, který se u obce Skrchov vlévá do řeky Svitavy. Nejvyšším vrchem je tu tedy Kojetina, která leží ve výšce 586,7 m n. m. a umožňuje nádherný rozhled po dalekém kraji.

Ale i Bahna, s nadmořskou výškou 490 m, jsou vyhlídkově zajímavá.

Samotná náves se nachází na návrší obce, kde je škola, kostel, hasičská zbrojnice a několik rodinných domů. V současné době zde žije 230 obyvatel.

Jak se nazývá potok protékající Deštnou?

Do které řeky se vlévá potok Zavadilka?

Znáš název nejvyššího kopce?

Odkud jsou pěkné vyhlídky na okolní krajinu?

Sousední obce

Většina žáků z naší školy dojíždí z okolních vesnic, stejně jako již dříve jejich rodiče.

Dojíždějí linkovým autobusem ze směru od Letovic či Velkých Opatovic. Od Letovic mohou dojíždět žáci ze Skrchova a Dolního Smržova. Ze směru Velké Opatovice k nám dojíždějí žáci z Horního Smržova a Roubaniny.

Do sousedních obcí můžeme ovšem lehce dojít pěšky, či dojet na kole. Dopravu vlakem pro cestování mezi obcemi využít nemůžeme, poněvadž se zde nenachází železnice. Ta byla postavena až v nedalekém městě Letovice. Řekněme si něco málo o těchto vesnicích.

Dolní Smržov

Obec byla pojmenovaná: „Dolní“ podle polohy a „Smržov“ podle houby, která zde byla velmi hojná. Dolní Smržov je vesnice, jejíž součástí je osada Bahna. Trvale zde žije 114 obyvatel. Nachází se asi 5,5 km na sever od Letovic. Tato vesnice jako jediná patří pod Městský úřad v Letovicích. Ostatní obce jsou samostatné.

Skrchov

Malá vesnice v údolí řeky Svitavy, která svým tokem po mnoha staletí vytvořila členité zákruty s prostředím vhodným pro výskyt různých druhů rostlin a živočichů. Název vesnice údajně vznikl ze slova Skrýchov (zřejmě „skrytý mezi stromy“).

Obec se nachází 4 km severně od Letovic, téměř na hranicích okresu Blansko a Jihomoravského kraje. Na návsi obce je pěkná zvonička asi z roku 1850, ukázka lidového stavitelství.

Zbudováním dnes dvoukolejné železnice Brno–Česká Třebová v letech 1843 až 1849 byla vesnice rozdělena na část Skrchov a část Borová.

Někteří z vás mají rodiče, kteří zde pracují v továrně na výrobu barev. Ta vznikla už v roce 1910.

Horní Smržov

K obci Horní Smržov náleží části Luhy a Draha, což jsou místní názvy.

První zmínka o obci je z roku 1294, objevuje se pod původním názvem Smržův dvůr.

Horní Smržov patřil k obci Deštná-Roubanina. V roce 1990 se obec osamostatnila. Zřídila si svůj obecní úřad.

V obci se nachází muzeum, jehož expozici tvoří především zemědělské stroje a nářadí, nechybí v něm ani ukázka bydlení na venkově.

Roubanina

Název obce je odvozen od staročeského „rúbanina“, což je místo, kde se rubalo dřevo. Založena byla v těsné blízkosti křižovatky významných obchodních cest. V této době byl postaven i kostel sv. Ondřeje.

Obec Roubanina má také bohatou historii v oblasti školství. Místní obecná škola zde vznikla už v roce 1755. Ke škole v Roubanině byly takzvaně přiškoleny obce Chlum, Březinka, Slatina, Korbelova Lhota, Bezděčín a Svárov.

Obec Roubanina se nachází 50 km severně od Brna, v kopcovitém terénu. Žije zde 142 obyvatel. V blízkosti obce vzniká z několika pramenů potok Zavadilka. K obci náleží místní část Roubanská, kde je postavena modlitebna Církve adventistů sedmého dne, a samota Klen.

Z kterých vesnic dojíždějí tvoji spolužáci?

Zapamatovali jste si něco po přečtení kapitoly o sousedních obcích?

Které obce leží na jih a východ od naší školy?

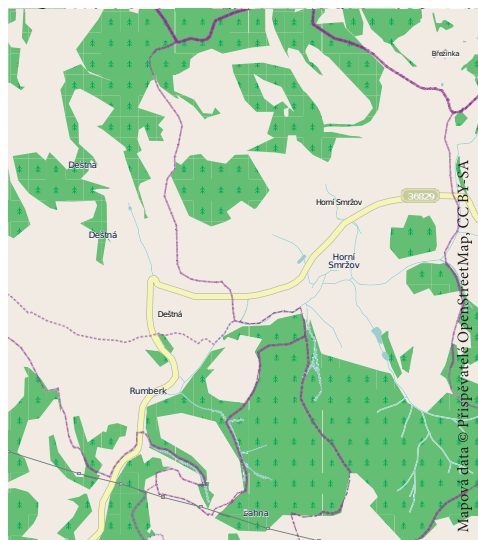
Hlavní části obce

Nynější obec má dvě hlavní části, a to přímo obec Deštnou a druhou částí je Rumberk.

Rumberk je malá vesnice, nachází se asi 1,5 km na jih od Deštné. Trvale zde žijí 63 obyvatel. Domy v Rumberku jsou postaveny podél hlavní silnice. Směrem na jihovýchod se vine cesta na Bahna.

Střed obce Deštná před školou a kostelem se nazývá v hanáckém nářečí „Hójezd“, v kronikách se uvádí spisovná varianta Újezd. Směrem na sever jdeme do Návsí neboli na Horní konec. Oba dva názvy se dodnes používají. Ulice na východní straně obce se nazývá Pod Sokolovnou, a navazuje na ni Brablička, kopeček, ze kterého vede cestička k potoku Zavadilka. Pod Sokolovnou pokračuje výstavba nových rodinných domů.

Cesta vedoucí jižním směrem od školy je označovaná Za Kostelem.

Na jaké dvě hlavní části se obec dělí?

Jak se nazývá severní část obce?

Jak se lidově říká středu obce?

Úkol: Vytvoř mapu obce Deštná podle zadaných informací.

Uliční síť

V dávných dobách vedly obcemi pouze ušlapané cesty, které často sloužily i jako stoka. Také cesty mezi obcemi byly jen vyježděné povozy – představte si je jako dnešní polní nebo prašné cesty. I přesto sloužily jako křižovatky významných obchodních cest.

První zmínky o výstavbě silnice v obci Deštná jsou z minulého století, kdy tehdejší pan ředitel školy a pan farář přemluvili zdejší obyvatele k výstavbě nové silnice.

Pak přišla první jízda autobusem. Nebylo tehdy nikoho, kdo by tuto jízdu nevyzkoušel.

V minulosti jezdily dva autobusy – na trase Jevíčko–Deštná–Letovice.

Od směru Roubanina, Horní Smržov vede hlavní silnice do Rumberku a Dolního Smržova. Končí v obci Skrchov, kde se napojuje na hlavní tah Brno – Svitavy. Vedlejší silnice je na návrší obce, která končí jako slepá ve svých třech větveních. Dále se tu nacházejí cesty zpevněné, které v obci slouží jako přístupové k rodinným domům.

Popište cestu do školy ze svého domova.

Kolik dopravních značek po cestě potkáte?

Zjistěte, kolik autobusových spojení má obec Deštná.

Znáš číslo svého domu?

Spojení obce se sousedními obcemi

Dnes je situace v mnohém odlišná. Dobré autobusové spojení má Deštná se všemi okolními obcemi, ale i do měst – do Brna, Letovic, Boskovic. V obci Deštná máme dvě autobusové zastávky po směru Velké Opatovice a Letovice.

Tyto zastávky jsou postaveny po stranách hlavní silnice, proto musejí být jak dospělí, tak děti při přecházení velmi opatrní a vždy se řádně rozhlédnout. Pokud někdo využívá jako dopravní prostředek kolo, měl by vědět, že se jezdí při pravém okraji vozovky a při odbočení musí upažit pravou, či levou rukou. Dále musí mít naše kolo povinnou výbavu a na hlavě cyklisty nesmí chybět helma. Děti, kterým ještě není deset let, mohou jezdit jen v doprovodu dospělé osoby.

Někteří lidé z našich obcí jezdí vlakem do zaměstnání a do škol. Na vlakové nádraží v Letovicích se dopraví autobusem nebo automobilem.

Mezi spoje můžeme považovat i poštu. Okolní obce patří pod vedení pošty v Letovicích, mají společné směrovací číslo – 679 61.

Umíte hledat v jízdním řádu?

Znáte směrovací číslo letovické pošty?

Znáte telefonní číslo školy?

Která telefonní čísla byste měli znát? Víte, kde je vývěska jízdních řádů?

Jsou v pořádku? Jaká je povinná výbava jízdního kola?

Radnice, obecní úřad

Zastupitelstvo se starostou sídlili v minulém století v místní sokolovně, kde měli vyhrazeny dvě místnosti. Postupem času byla postavena samostatná budova úřadu ve středu obce východním směrem od školy. Budova byla rozšířena o přístavbu.

V budově obecního úřadu se pravidelně schází starosta, místostarosta a zastupitelé obce. Státní správu, jako je matrika, stavební úřad a městská policie, nám a okolním obcím zajišťuje město Letovice.

Kde se nachází Obecní úřad Deštná?

Kde se nachází obecní úřady v obcích dojíždějících spolužáků?

Znáte některého ze členů zastupitelstva? Jaké má zaměstnání?

Co patří k úkolům obecního úřadu?

Zdraví a bezpečnost občanů

V dřívější době (po druhé sv. válce) navštěvovali obyvatelé obce Deštná zdravotní středisko ve Velkých Opatovicích. Pak museli dojíždět až do Brněnce, poněvadž obec byla přiřazena k okresu Svitavy. Ve Svitavách měli k dispozici i nemocnici.

Později obec připadla k okresu Blansko, a tudíž i k zdravotnímu středisku v Letovicích. V Letovicích můžeme využít služby lékáren, rehabilitační i stomatologickou péči. Po výstavbě nemocnice v Boskovicích spadá obec pod toto zařízení.

Bezpečnost v obci zajišťuje letovická policie, a to díky svým výjezdům. I škola v Deštné s policií úzce spolupracuje. Každoročně jsou tu pořádány besedy na téma „Bezpečnost nejen v silničním provozu“. Ke zvýšení bezpečnosti nám tu slouží i místní osvětlení, které je často kontrolováno.

Byl jsi někdy vážně nemocný? Které lékaře jsi navštívil?

Jak je možné předcházet běžným onemocněním?

Je veřejné osvětlení ve vašich obcích v pořádku?

Znáš některé tělesně postižené děti nebo dospělé?

Jak jim můžeš pomoci?

Kdo je to stomatolog?

Kultura a sport v obci

I když je Deštná podle počtu obyvatel řazena mezi obce, v dřívějších dobách zde bylo dokonce kino a hrávalo se tu divadlo. Při prvním promítání kina byl takový zájem, že bylo vyprodáno. Divadlu i kinu, které již nejsou v provozu, sloužily prostory místní sokolovny.

Nyní jsou tu k dispozici dvě hřiště. Fotbalové a hřiště s umělým povrchem, na kterém je možné hrát volejbal, nohejbal, tenis.

V budově školy se nachází místní knihovna. Nabízí knihy jak malým, tak i velkým čtenářům. Lze tu využít i počítač s připojením na internet.

V obci se pořádají různé kulturní akce. Například ples, masopustní průvod, pouť s fotbalovým zápasem, hasičská soutěž, Mikulášská besídka aj.

Jaké knihy čteš nejraději? Víš, kde je knihovna? Jsi jejím čtenářem?

Víš, která budova patří ke kulturním památkám?

Sportuješ rád? Který sport máš nejraději?

Kde je možné v Deštné sportovat?

Výrobní podniky v obci

V obci se nachází pouze zemědělská výroba – živočišná a rostlinná – využívající polností obce Deštná a jejího okolí.

Rostlinná výroba je zaměřena na pěstování obilovin, krmných a technických plodin. Živočišná výroba pak na výrobu hovězího masa.

Nejbližším výrobním podnikem je firma Teluria ve Skrchově. Zabývá se výrobou ekologických barev.

Dalším výrobním podnikem v blízkém okolí je Letoplast, kde se vyrábějí malé a střední plastové díly pro spotřební elektroniku a automobilový průmysl. Nachází se na okraji Letovic. Všechny uvedené výrobní podniky zajišťují obyvatelům Deštné a okolních obcí pracovní příležitosti.

Kde pracují tvoji rodiče?

Kdo v okruhu tvých známých pracuje mimo obec Deštná, Rumberk, Horní a Dolní Smržov? Kde?

Znáš ve své obci někoho, kdo je soukromým podnikatelem?

Zemědělství v obci

Od nepaměti se zdejší lidé živili zemědělstvím. Podstatná část pozemků je značně svažitých s převažujícím typem hnědých půd. Rostlinná výroba je zaměřena na pěstování obilovin, krmných a technických plodin. Před lety tvořily brambory podstatnou část rostlinné výroby. V současné době je jejich pěstování v Deštné a okolních obcích omezeno pro potřebu místních lidí.

Za obcí Deštná je ve třech odchovných ustájen hovězí dobytek. Živočišná výroba je dnes zaměřena na výrobu hovězího masa. Dříve byla výroba mléka a vepřového masa ve všech okolních obcích. Jsou zde ale také soukromí zemědělci, kteří chovají hovězí dobytek pastevním způsobem. Obhospodařují pastviny, kde krávy, jalovice a telata vypásají trávu, a udržují tak krajinu. Bez sečení a vypásání by pastviny zarostly křovinami a charakter krajiny by se rychle změnil. Je třeba si uvědomit, že bez náročné a namáhavé práce zemědělců se neobejdeme.

Ještě dnes někteří lidé na venkově chovají slepice, králíky, kachny, husy, kozy, ovce a prasata.

Podstatnou část práce vykonávají zemědělské stroje. Přesto se však ještě dnes na venkově najdou lidé, kteří chovají koně pro radost i užitek.

Kdo z vašich známých pracuje v zemědělství?

Jak se udržuje současný ráz krajiny? Jaké užitkové plodiny se v okolí pěstují?

Znáš nějakou dnes omezeně pěstovanou rostlinu, která se pěstovala v okolí v minulosti?

Životní prostředí v obci

Krajina v okolí Deštné se může chlubit čistým ovzduším. Nejsou tu totiž továrny, které by svým kouřem a zplodinami ovzduší zamořovaly. Vytápění uhlím a dřevem v domácnostech je částečně nahrazováno plynem.

Škola má vybudovanou čističku odpadních vod, do které jsou svedeny odpadní vody z bytových domů. Většina rodinných domů v obcích likviduje odpadní vody odvodem do septiků a žump. Prozatím si obyvatelé zajišťují vyčerpání odpadních vod samostatně.

Skládky domovního odpadu a popela byly zrušeny. V naší vesnici a ve všech okolních obcích funguje svoz odpadu z popelnic na centrální skládku či do spalovny. Tříděný odpad končí v kontejnerech, které jsou pravidelně vyváženy do sběrných dvorů, aby se po zpracování vrátily v nových výrobcích.

V současné době většina lidí přistupuje k životnímu prostředí velmi zodpovědně.

Deštná a okolní obce mají udržované vysázené zelené plochy.

Také vy můžete pomoci vysazováním stromků, udržováním veřejné zeleně, pěstováním květin v oknech, před domy a péčí o čistotu své obce.

Jaké je prostředí v Deštné a okolních obcích?

Je zde dost zeleně? Je v obci čisto na chodnících?

Zeptej se prarodičů, kdo z nich se podílel na vysazování zeleně.

Jak se od sebe barevně liší kontejnery na tříděný odpad?

Co víme o minulosti obce

První zmínky o obci Deštná se datují na přelom 12. a 13. století. Z nejstaršího období obce se dochovalo jen velmi málo materiálů.

Kronika, ve které se popisuje život obce, začíná rokem 1923.

Traduje se, že v Deštné stála fara a kostel, ale na jiném místě než v současné době. Dosvědčuje to věžový zvon s datem roku 1408.

Kostel svatého Petra a Pavla, který je dominantou naší vesnice, byl zbudován v barokním slohu v letech 1781 až 1782. V roce 2000 byl prohlášen za kulturní památku.

Nad Rumberkem, což je místní část Deštné, se nacházejí reliéfní zbytky menšího hradu Rumberku. O něm se dochovaly jen nepřímé zprávy. Se jménem hrádku se poprvé setkáváme v roce 1274 v přídomku rytíře Bertholda „de Ronberch“ pověřeného kolonizací tohoto území biskupem Brunem, který dostal řídce osídlenou krajinu od českého krále Přemysla Otakara II. Postupně zde založil více osad. Rumberské léno bylo výjimečné, protože bylo osídleno moravskými osadníky.

Hrádek byl správním centrem kolonizovaného území a byl pojmenován po Bertholdově rodišti v Německu. Hrádek Rumberk byl zbudován na jednom z výběžků kopce Vlkov nazývaném Vala v nadmořské výšce asi 456 m. Přímo pod skalním srázem teče potok Zavadilka; bylo zde i hospodářské a řemeslnické zázemí hradu, z něhož je dnešní místní část Rumberk. Jedenkrát je Rumberk v písemnostech označen jako městečko.

Kolem roku 1380 převzali území pánové z Letovic.

Obě osady, Deštnou i Rumberk, postihly nepokoje počátku 14. století. Hrádek Rumberk ztratil na významu a po požáru byl opuštěn. Ještě jednou ho páni z Letovic z vojenských důvodů provizorně obnovili, ale do roku 1450 zpustl definitivně.

Obyvatelé Deštné a okolních obcí bojovali jako vojáci Rakouska-Uherska na bojištích první světové války. Mnoho z nich padlo. Někteří vojáci vstoupili za první světové války do Československých legií, aby pomohli vytvořit samostatné Československo.

Spolek Sbor dobrovolných hasičů vznikl už na počátku dvacátého století, aby chránil majetek občanů před požáry. Do dnešních dní se stále rozvíjí a napomáhá udržování tradic v obci.

V období 1. republiky byla postavena místní sokolovna, která je chloubou nejen Sokolů, ale celého kraje. A do našich vesnic byl přiveden elektrický proud.

Ani naší obci se nevyhnula druhá světová válka. Muži a ženy byli povoláni na práci do Říše. U Jana Leinwebra byly nalezeny zbraně. Byl zatčen, uvězněn a v Kounicových kolejích v Brně popraven. Pamětní deska je umístěna na sokolovně.

Důležitým mezníkem života obce, ale i okolních obcí, bylo zakládání zemědělských družstev od roku 1950. Byly postaveny sloupky a lidé mohli poprvé telefonovat z hovorny v Roubanině, Deštné a Horního Smržova.

Víš, co je ve znaku obce Deštná? Navštívil jsi už kopec, na kterém stál hrádek Rumberk? Znáš jména některých majitelů tohoto panství. Navštívil jsi zámek v Letovicích? Víš, kde se nachází pracovní nářadí a stroje, které nám ukazovaly, jak se pracovalo dříve? Víš, že v řadách vojáků legionářů byli i občané z naší vesnice?

Úkol: Navštivte Kartografické muzeum ve Velkých Opatovicích.

Pověsti o obci a okolní krajině

O každém kraji existuje mnoho pověstí a náš není výjimkou. Z mnoha krátkých pověstí si povězte tu, která se vypráví o Zájezdním hostinci, který stál na Roubanské.

Za vlády Habsburků vedla hlavní stezka mezi Moravskou Třebovou a Brnem přes Dlouhou Loučku, Slatinu, Roubanskou, Chlum a Letovice.

Na této cestě se kolem 17. století nacházely zájezdní hostince. Jeden z nich byl i na Roubanské. Zde stála rozsáhlá budova, kde si formani odpočinuli, přenocovali, nakrmili koňská spřežení a přepřáhli koně. Nádvořím hostince vedly dvě velké obloukovité klenby. Tudy se projíždělo do dvora a ze dvora ven. Pod hostincem se ukrývaly obrovské sklepy, z nichž vedla tajná úniková chodba, která vedla směrem k Velkým Opatovicím a končila v Korbelově Lhotě.

Proč se o tom zmiňujeme? Protože jak klenby, tak i sklepy můžeme vidět i dnes. Zda je tam chodba, nevíme.

Povídalo se, že mezi personálem tamějšího hostince byli i zlí, nepoctiví lidé, kteří okrádali ubytované převozníky, a dokonce některé podle pověsti i zabili.

O většině přepadených majetných lidí se už nikdo nikdy nedozvěděl. Jako by se do země propadli. Ale jak tedy víme o tomto dění na Roubanské my?

To vám byl jednou jeden forman, který se ubytoval na noc v zájezdním hostinci, aby si po dlouhé pouti odpočinul, najedl se a nabral sílu na další cestu.

Když si konečně objednal večeři a v klidu ji vychutnával, povšimnul si najednou neobvyklého ticha. Zvedl hlavu a zjistil, že ho obsluha krčmy pomalu probodává svým vražedným pohledem. Cítil hrozící nebezpečí. Zneklidnil. Vzpomněl si na vyprávění, která slyšel.

Někteří bohatí formani nedojeli do svého cíle bez úhony, ale naopak byli okradeni, potlučeni, ba dokonce zabiti. S hrůzou se rozhlížel. Najednou jeden z obsluhy vytáhl obrovský nůž a chtěl formana napadnout. Ten neváhal, přiskočil k oknu, vyskočil ven a utíkal co mu nohy stačily.

Měl velké štěstí. Jinak by to s ním jistě špatně dopadlo.

Od té doby se vypráví pověst o roubanském zájezdním hostinci, ve kterém žili raubíři.

Snad právě od tohoto slova vznikl název osady Roubanská.

Navštívil někdy Roubanskou?

Znáš nějakou jinou pověst z okolí? Zkus ji vyprávět.

Úkol: Zeptej se prarodičů, jestli znají nějakou pověst o našich obcích.

Poznávání okolní krajiny

Naše obce leží v kopcovité krajině a všemi protéká potok Zavadilka.

Vesnice se mezi sebou liší nadmořskou výškou, polohou kopců a jejich zalesněním. Tyto prvky ovlivňují jejich teplotní rozdíly.

Pěknou vyhlídku na naše vesnice a lesy máme z nejvyšších kopců krajiny. Jsou to Kojetina s nadmořskou výškou 586 m, Na Vrších s 547 m nad mořem, Vlkov s 599 m a Budina s nadmořskou výškou 542 m.

V blízkém okolí můžeme navštívit přehradu se sypanou hrází, která leží na přítoku řeky Svítavy na Křetínce u Letovic. Zde je možné se koupat i rybařit.

Nejbližší zámky jsou v Letovicích a ve Velkých Opatovicích, kde se nachází Muzeum kartografie, které nás seznámí s dlouhou historií mapování Moravy.

Poblíž všech vesnic jsou malé rybníky, obklopené lesy a loukami. Na některých můžeme vidět lekníny, na březích vrby a olše. Kromě ryb uvidíme i další vodní živočichy. Rybníky slouží jako vodní nádrže pro případ požáru a zadržují vodu v krajině.

Krajina v našem okolí není poškozená lidskou činností.

Krajina našeho domova je krásná. Měli bychom ji na svých vycházkách do okolí co nejlépe poznat. O to více ji pak budeme chránit a nepřipustíme, aby ji někdo poškozoval.

- Úkol: 1. Víš, kde se nachází rybníky v tvém okolí?
2. Najdi na mapě kopce, o kterých čteme.*

Voda v krajině

Obcí Deštnou protéká potok Zavadilka, který má několik bezjmenných přítoků.

Jeden z přítoků Zavadilky pramení na Kleně nad Roubaninou. Další pramení pod rozcestím Na Červené a z kopce Vlčkov vytéká pramen, který je posilován vodou ze dvou rybníků v Roubanině.

Po cestě přibírá další přítoky ze Smržovských rybníků, přítoky v Deštné, bahenský potůček v Dolním Smržově a u Skrchova se vlévá do řeky Svitavy.

Voda řeky Svitavy se dále po proudu setkává s řekou Svratkou, vlévá se do řeky Moravy, potom do Dunaje, aby svoji cestu zakončila v Černém moři.

Úkol: Popiš podle článku cestu vody v potoce Zavadilka.

Co dokáže déšť

Prudký déšť může způsobit povodně. Ty jsou častější u větších vodních toků, ale v minulosti jich nebyly ušetřeny ani obce, kterými protéká Zavadilka. Roubanina, Horní Smržov, Deštná, Rumberk, Dolní Smržov a Skrchov postihly povodně, které poničily cesty, silnice a domy. Déšť sebral i ornici z polí.

Některé méně ničivé povodně se v uplynulých letech opakovaly. Proto lidé museli zpevnit břehy, odstranit nízké mostky a pečovat o porosty břehů potoka.

Úkol: Zeptej se svých rodičů na jejich zkušenosti s tím, co dokáže déšť.

Čistota pramenů a zdrojů pitné vody

Mnozí z prarodičů žáků z Deštné si jistě vzpomenou na studny s pumpou nebo na korýtko, kam si lidé chodili nabírat pitnou vodu, než bylo zavedeno vodovodní potrubí.

Po zavedení vodovodu se dodávka vody do domácností časem postupně zlepšila, avšak doposud v některých obcích lidé využívají vlastní studny.

Prameny, ze kterých je voda v dešenském vodovodu, nalezneme pod Kojetinou. Na horním konci vesnice byla zbudovaná na prameništi jímka, ze které se čerpadlem přečerpává voda do rezervoáru a odtud teče samospádem do jednotlivých domů.

V Rumberku je vodovod veden z pramene pod Bahny.

Úkol: Navštivte louku, odkud je přiváděna voda do školy. Prohlédni si místo, kde je vodní zdroj pro část vesnice Rumberk.

Rekreační oblasti v obci a okolí

Krajina v Deštné a v okolních obcích je zajímavá nejen pro obyvatele z měst.

Můžeme si vyšlápnout po některé z turisticky značených cest nebo projet lesními cyklostezkami.

V Deštné, ale i v okolních obcích patří některé domy lidem z Brna a jiných měst. Jedná se především o starší domky, které si mnohdy zachovaly svůj původní vzhled právě díky péči těchto chalupářů. Tráví zde volný čas a zapojují se do života obce.

V krajině byly vystavěny i rekreační chaty.

Znáš ve svém okolí dům nebo chatu, která slouží rekreačním účelům?

Kde je možné se v okolí vykoupat?

Kde je možné se věnovat zimním a letním sportům?

Která zařízení umožňují návštěvníkům ubytování?

Jak trávíte svůj volný čas?

Historické památky v krajině

V Deštné a v okolí jsou ještě budovy, které připomínají život našich předků. Jsou to především stodoly, které byly součástí hospodářských usedlostí.

Samotné usedlosti byly postupem času modernizovány, ale původní charakter si zachovávají.

Již před staletími vyhořelý a opuštěný hrádek Rumberk připomínají zasypané základy a turistické tabule.

Ve Skrchově uprostřed návsi je dřevěná zvonička postavená v roce 1850, která je kulturní památkou.

V Horním Smržově stojí za zhlédnutí Muzeum, které vzniklo rekonstrukcí objektu bývalé zemědělské roubené stavby. Vystaveny jsou zde především zemědělské stroje a nářadí, ale i ukázka bydlení na venkově včetně vybavení domácnosti z období první poloviny minulého století. Součástí Muzea je včelín z počátku 20. století, dále klenutý kamenný sklep a velká dřevěná stodola, která se dochovala v původním stavu.

Při pohledu na Deštnou zaujme pozornost barokní kostel sv. Petra a Pavla. V jeho věži je několik století starý zvon.

V Roubanině si můžeme prohlédnout kostel sv. Ondřeje s restaurovanými pozůstatky vzácných freskových maleb. Má románské jádro.

Za povšimnutí stojí také několik památných křížů. Najdeme je u silnice v Dolním Smržově, v Rumberku, v Deštné, v Horním Smržově a v Roubanině.

Navštívil jsi některé z uvedených historických památek?

Znáš a dokážeš popsat některé zemědělské nástroje nebo stroje z Muzea v Horním Smržově?

Úkol: Nakresli tvar základů hrádku Rumberku.

Jak se obec a okolí mění

V průběhu čtení kapitol této čítanky jsme se několikrát dozvídali o změnách, které ovlivnily vzhled krajiny a život v Deštné a okolních obcích.

V obcích výrazně poklesl počet obyvatel. V dnešní době mnoho lidí, zejména mladých, odchází do velkých měst za pracovními příležitostmi, které na venkově nemají.

Občané, kteří tvoří obyvatelstvo zdejšího kraje, žijí v mnohém odlišně od způsobu, jak tu žili lidé dříve. Mnoho se toho změnilo a stále mění. O změnách se dozvíte z vyprávění starých lidí, mnoho vyčtete v kronikách.

Naštěstí se především ve spolicích daří udržet mnohé tradice, které se předávají z pokolení na pokolení.

Je na občanech obcí, na lidech, které si zvolí do svého čela, jak bude vypadat život v Deštné a v okolních obcích v dalších létech.

Jednou možná budete i vy jako dospělí, řídit život ve vašich obcích a měnit je ku prospěchu všech.

Co bys chtěl ve svém okolí změnit již dnes?

Úkol: Popros své rodiče a prarodiče, aby ti vyprávěli o změnách, které pamatují.

Věřte, že taková vyprávění se velmi dobře poslouchají a je dobré si z nich vzít ponaučení.

Obsah

Obecná část

1. Orientace v místní krajině

Domov a svět.....	1
Okolí školy.....	2
Okolí domova.....	2
Polední stín.....	3
Světové strany	3
Na vyhlídce.....	4

2. Domov, obec

Poloha obce v krajině.....	5
Dopravní značky, dopravní kázeň.....	6
Spojení obce se sousedními obcemi	6
Dopravní nehoda.....	7
Radnice, obecní úřad	8
Služby v obci.....	8
Zdraví a bezpečnost občanů.....	9
Kultura a sport v obci	9
Zemědělství v obci	10
Výrobní podniky v obci	11
Životní prostředí v obci.....	11
Co víme o minulosti obce.....	12
Pověsti o obci a okolní krajině	12

3. Krajina mého domova

Poznávání okolní krajiny	13
Voda v krajině	14
Co dokáže déšť.....	15
Čistota pramenů a zdrojů pitné vody.....	15
Rekreační oblasti v obci a okolí.....	15
Historické památky v krajině	16
Jak se obec a okolí mění	16

Obec Deštná

4. Orientace v místní krajině

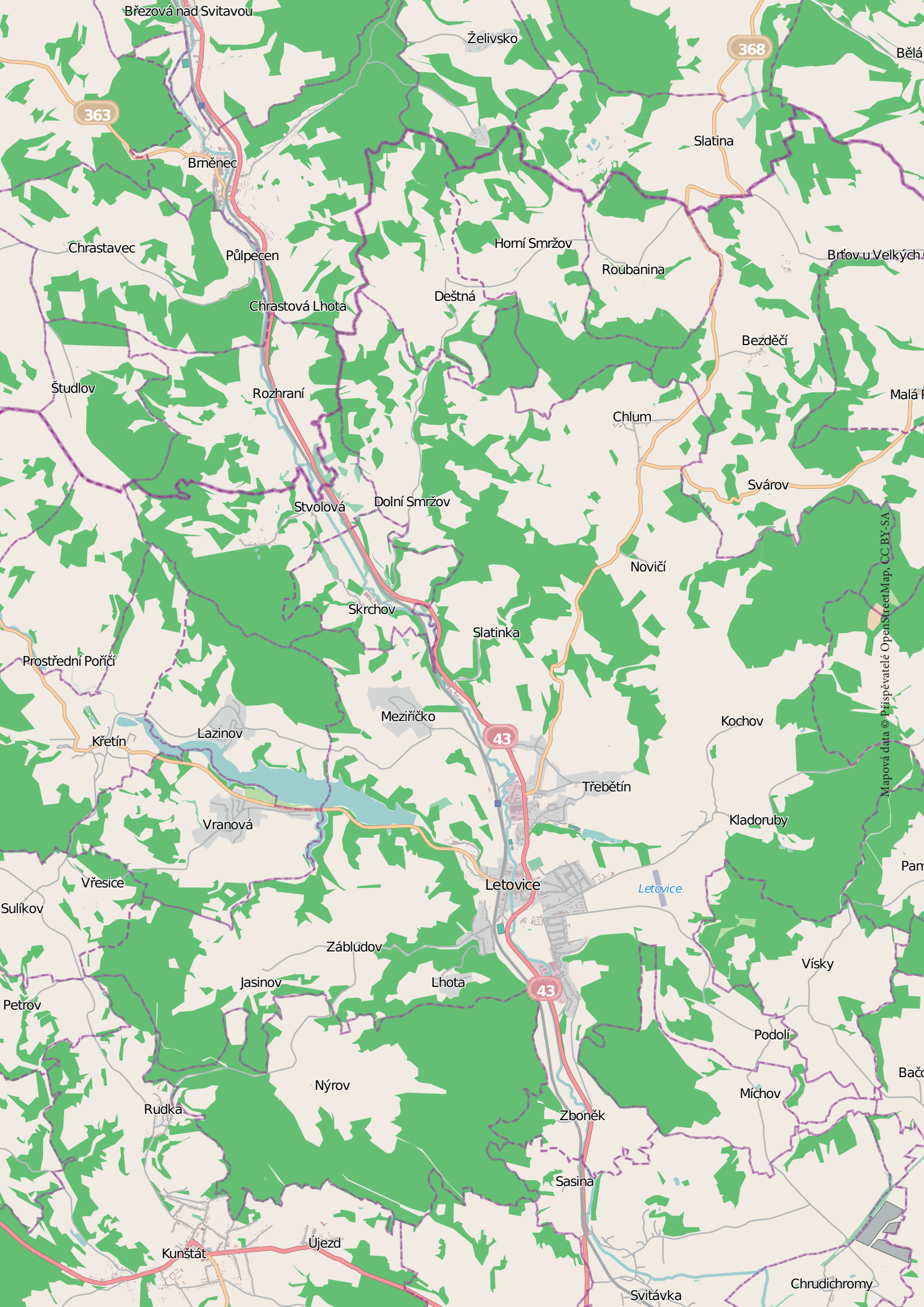
Domov a svět.....	17
Okolí školy.....	17
Okolí domova.....	18
Na vyhlídce.....	18

5. Domov, obec

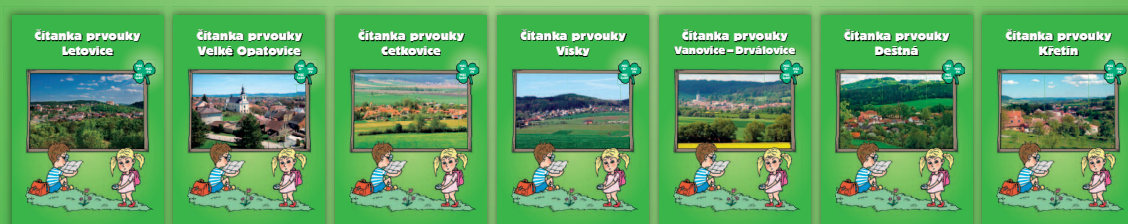
Poloha obce v krajině	19
Sousední obce	19
Hlavní části obce	21
Uliční síť.....	21
Spojení obce se sousedními obcemi	22
Radnice, obecní úřad	22
Zdraví a bezpečnost občanů.....	23
Kultura a sport v obci	23
Výrobní podniky v obci	24
Zemědělství v obci	24
Životní prostředí v obci.....	25
Co víme o minulosti obce.....	25
Pověsti o obci a okolní krajině	27

6. Krajina mého domova

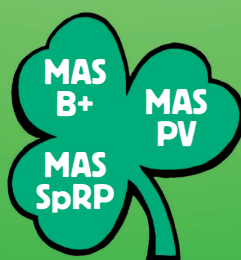
Poznávání okolní krajiny	28
Voda v krajině	29
Co dokáže déšť.....	29
Čistota pramenů a zdrojů pitné vody.....	29
Rekreační oblasti v obci a okolí.....	30
Historické památky v krajině	30
Jak se obec a okolí mění	31

V rámci projektu byly vytvořeny tyto čítanky prvouky:

Součástí projektu je i Čítanka vlastivědy Boskovicka, Čítanka vlastivědy Poliřska, pexeso a kvarteto.

PROJEKT

Venkov – můj domov aneb „Viš, kde žiješ?“

JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKOU UNIÍ

Z EVROPSKÉHO ZEMĚDĚLSKÉHO FONDU PRO ROZVOJ VENKOVA

v rámci osy IV LEADER, opatření IV. 2.1 Realizace projektů spolupráce

Programu rozvoje venkova ČR

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí.